

2 Πίτερ Μάκριτζ (1946-2022),

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 89-90 **Published at:** 26-06-2022
Author: **Surface:** 1116.73 **Circulation:** 32170
cm²
Subjects:

2

**Πίτερ Μάκριτζ (1946-2022),
ένας από τους σημαντικότερους
σύγχρονους νεοελληνιστές**

100 **Πίτερ Μάκριτζ (1946-2022)**
ΤΟ ΒΗΜΑ

ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΚΟΥΖΕΛΗ

Ο Πίτερ Μάκριτζ, κατά την αναγόρευση του σε επίτιμο διδάκτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών το 2008

«Πίτερ!». Η ψηλόλιγνη φιγούρα του βρετανού πανεπιστημιακού κοινοστάθηκε κατεβαίνοντας τα σκαλιά του Νέου Κτιρίου της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Καστανοκόκκινα μαλλιά που είχαν αραιώσει στην κορυφή, μεγάλα γυαλιά με μεταλλικό σκελετό. Στηρίξε καλύτερα το λουρί της βαριάς τσάντας του στον ώμο και στράφηκε χαμογελώντας στους Έλληνες συναδέλφους του. Εκείνο το απογευματινό του Μαΐου του 1990 είχε μόλις ολοκληρωθεί η διεθνής επιστημονική συνάντηση του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών του ΑΠΘ. Η ανακοίνωση του Πίτερ Μάκριτζ, νεοελληνιστή του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, για τον «Σολωμό μεταξύ πολυγλωσσίας και μονογλωσσίας» είχε προκαλέσει ενθουσιώδη συζήτηση που θα συζητούσαν ζωηρά καθ' οδόν για το μεσημεριανό. Αυτοδίδακτος στην ελληνική, με αναγνωστικό τα *Ποιήματα του Σεφέρη* που είχε αγοράσει σε ένα ταξίδι στην Ελλάδα φοιτητής το 1965, μιλούσε με δυσδιάκριτα ίχνη αγγλικής προφοράς. Αργότερα, εκπονώντας το διδακτορικό του για το ελληνικό μυθιστόρημα του Μεσοπολέμου, ένοικος το 1971 του ζεύγους Σεφέρη στο σπίτι της οδού Αγίας στο Παγκράτι, άκουγε από το ισόγειο τα βαριά βήματα του ποιητή.

Ο Κοσμάς Πολίτης και οι μεταφράσεις

Για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του ΑΠΘ, που τον είχαμε ακούσει εκείνο το πρωινό του Μαΐου, ο Μάκριτζ ήταν ο εμπνευσμένος επιμελητής δύο εμβληματικών εκδόσεων μυθιστορημάτων του Κοσμά Πολίτη (*Ερωϊκά*, 1982 και, οριστική, 1988, και *Στου Χατζηφράγκου*, 1988) στη σειρά «Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη» των εκδόσεων Ερμής, με εισαγωγές που επανασύστησαν τον συγγραφέα με τρόπο μεθοδικό και αναλυτικό, πιο ανοιχτό από το στενό φορμαλιστικό πλαίσιο της αφηγηματολογίας που ήταν τότε της μόδας.

Δεν τον ενδιέφερε όμως μόνο η πεζογραφία. Είχε μεταφράσει Παντελή Γρεβελάκη και ποιήματα του Αρη Αλεξάνδρου και του Τίτου Πατρίκιου, μια ενασχόληση που συνεχίστηκε σε όλη τη διάρκεια της ζωής του με μεταφράσεις Βιζυηνού, Παπαδιαμάντη και Σεφέρη, χαϊκού του Χάρη Βλαβιανού και, εσχάτως, με τη μετάφραση στα αγγλικά της Πάπυσας Ιωάννας του Ροϊδη στην γαρβική novel διασκευή του Δημήτρη Χαντζόπουλου (εκδ. Athens Review of Books, 2018).

Γεννημένος στο Χάρπεντον της Αγγλίας το 1946, σπούδασε Νέα Ελληνικά και Γαλλική Φιλολογία στο St. John's College στην Οξφόρδη και διδάξε Νέα Ελληνική Φιλολογία στο King's College του Λονδίνου (1973-1980) και στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (1981-2003). Διετέλεσε διευθυντής του περιοδικού «Byzantine and Modern Greek Studies» και μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού «Κονδυλοφόρος». Πολύ γνωστό στο γύρισμα του αιώνα ήταν τα βιβλία του για την ελληνική γλώσσα, την ιστορία, τη δομή, τις ιδεολογικές χρήσεις της – *Η νεοελληνική γλώσσα. Περιγραφική ανάλυση της νεοελληνικής κοινής* (1990) και *Γλώσσα και εθνική ταυτότητα στην Ελλάδα, 1766-1976* (2013) καθώς και τα εγχειρίδια, με τους Ντέιβιντ Χόλτον και Ειρήνη Φιλιππάκη-Γουόρμπαρτον, *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (1999) και *Βασική γραμματική της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας* (2007), από τις εκδόσεις Πατάκη –, ενώ δεν έπαψε ποτέ να μελετά τον Σολωμό και τον Σεφέρη – *Διονύσιος Σολωμός* (Καστανιώτης, 1995), *Εκπαγμία της ποίησης: Σολωμός, Καβάφης, Σεφέρης* (Εστία, 2008). Παραγωγικός και γόνιμος μελετητής, με περισσότερες από 125 δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους, υποστήριξε μια νεοελληνική κοινή η οποία μπορούσε να εμπλουτίζεται χωρίς ενόχες με δάνεια από ξένες γλώσσες, ιδιώματα και ειδικές «γλώσσες». Επικεντρώνοντας τα τελευ-

Γόνιμος μελετητής, αφοσιωμένος δάσκαλος

«Το Βήμα» και συνάδελφοί του αποχαιρετούν τον **κορυφαίο νεοελληνιστή** της Οξφόρδης που **απεβίωσε πρόσφατα**

ταία χρόνια το ενδιαφέρον του στη λογοτεχνία του Διαφωτισμού, έκανε «δώρο» στους απανταχού ελληνιστές την Πρωτοχρονιά του 2021 ένα γλωσσάρι των τουρκικών, γαλλικών, ενετικών αλλά και άλλων δανείων που απατούν στα φαναριώτικα σφουγγαρίσματα και σε άλλα περίπου 45 λογοτεχνικά έργα του 18ου αιώνα (1750-1800), σε ελεύθερη πρόσβαση μέσω του ιστότοπου «Ανέμης», αναδεικνύοντας πρακτικές εποχών όπου η ελληνική γλώσσα δανειζόταν και ενσωμάτωνε χωρίς φόβο και με πολύ δημιουργικό πάθος. Προσηνής, ζεστός, υποστηρικτικός και γενναίος άνθρωπος απέναντι στους φοιτητές του, με την ευρύτητα ενδιαφερόντων και το ανοιχτό πνεύμα του έκανε την περίβλεπτη Οξφόρδη φιλόξενο σπίτι και ακμαίο και πολυδιάστατο, στις μέρες του, πυλώνα των ελληνικών σπουδών.

Τα ποικίλα ενδιαφέροντά του αντικατόπτριζαν τη μακρά, βαθιά και βιομητική σχέση του με την Ελλάδα που ξεπερνούσε το αποστασιοποιημένο ακαδημαϊκό ενδιαφέρον. Είχε γνωρίσει, μεταξύ άλλων, τους Κοσμά Πολίτη, Παντελή Γρεβελάκη, *Αγγελο Τερζάκη, Αντρέα Καραντώνη, Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο* και είχε μεταφέρει μήνυμα συμπάραστασης του Γρεβελάκη στον *Γιάννη Ρίτσο* όταν εκείνος βρισκόταν σε κατ' οίκον περιορισμό στο Καρλόβασι της Σαμίου.

Το αναγνωρίστηκε το έργο και η προσφορά. Αναγορεύτηκε επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών (2008) και επίτιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (2017). Επέτα από πρόταση συναδέλφων του στο ΑΠΘ, η ελληνική πολιτεία του ανένευσε, στις 23 Μαρτίου 2022, για «τη συνεισφορά του στη βαθύτερη κατανόηση του νεοελληνικού πολιτισμού και την προβολή του στη διεθνή κοινότητα», την ελληνική υπηκοότητα. «Για πενήντα χρόνια θεωρώ την Ελλάδα ως δεύτερη πατρίδα. Μέχρι σήμερα η έκφραση αυτή δεν ήταν παρά μεταφορική, τώρα όμως έγινε κυριολεξία» δήλωσε συγκινημένος ο Μάκριτζ στην τελετή απονομής, στην κατοικία του έλληνα πρόσβη στο Λονδίνο, εκεί όπου είχε ζήσει και ο Γιώργος Σεφέρης. Η διαγραφή ενός κύκλου δεν διέφυγε της προσοχής του – και το επισήμανε. Απεβίωσε λίγους μήνες αργότερα, πρόωρα, από καρκίνο, την Πέμπτη 16 Ιουνίου, αφήνοντας ευρύ και πολύτιμο έργο, μια παράδοση αξία μίμησης και ισχυρές μνήμες της χρυσής εποχής των ελληνικών σπουδών στη Βρετανία.

Με τα μάτια των συναδέλφων...

Το δικό τους «αντίο» λένε μέσω του «Βήματος» δύο συνάδελφοι του Πίτερ Μάκριτζ. Ο Ντέιβιντ Ρικς, ομότιμος καθηγητής Νέας Ελληνικής και Συγκριτικής Φιλολογίας στο King's College London, σημειώνει: «*Η γνωστή προσοχή του Πίτερ Μάκριτζ στη λεπτομέρεια εκτεινόταν πολύ πέρα από τον γραπτό λόγο και περιλάμβανε realia κάθε είδους. Οι τόποι που άκμασε η ελληνική ζωή γοήτευαν τον φιλέλληνα ο οποίος, στο τελευταίο στάδιο της ζωής του, έγινε έλληνας πολίτης honoris causa. Ο Μάκριτζ, ακούρατος μελετητής αλλά και περιπατητής που είχε διασχίσει τη μισή Ελλάδα, είχε πει κάποτε: "Πιστεύω ότι πολλές φορές η θεωρία της λογοτεχνίας προχωρεί σε υπερβολικές γενικεύσεις". Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο δεν υπάρχει Σχολή Μάκριτζ – οι πολλοί και αξιόλογοι μαθητήριες και μαθήτες του διαφέρουν πολύ μεταξύ τους, απόδειξη του ήθους του ως σοφού και αφοσιωμένου δασκάλου. Το δικό του επιστημονικό έργο χαρακτηρίζεται από σπάνια νηφαλιότητα και ρωμάλια ακεραιότητα. Ο Πίτερ Μάκριτζ ήταν "Το άριστον εκείνο, Ελληνικός". Αιώνια του η μνήμη».*

Από την πλευρά του ο Νάσος Βαγενάς, ομότιμος καθηγητής Θεωρίας και Κριτικής της Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, γράφει: «*Ο Πίτερ Μάκριτζ ήταν ένας από τους λίγους στις μέρες μας θεράποντες των νεοελληνικών λογοτεχνικών σπουδών για τους οποίους η μελέτη των λογοτεχνικών έργων σημαίνει τη μελέτη τους ως κείμενων λογοτεχνικών. Φιλολόγος με την πλήρη έννοια του όρου και με χρονικά ευρεία εποπτεία και γερή γνώση της νεοελληνικής γλώσσας και γραμματικής, έχει αφήσει έργα υποδομής. Δυσφορούσε για την αθρόα εισβολή στο λογοτεχνικό πεδίο θεωριολογούντων άλλων γνωστικών αντικειμένων με ασύστατα σε ό, τι αφορά τη φύση της λογοτεχνίας επιχειρήματα και με υπερφίλας αξιώσεις επιβολής – δυσφορία την οποία εκτόνωνε με το χιούμορ του. Από τους μαθητές του ζητούσε κάτι που δεν θεωρείται σήμερα αντονόητο: να σκέφτονται με το μυαλό τους και όχι με το μυαλό των άλλων, αποφεύγοντας τις ευτελείς πολιτειακές των συρμών της εποχής».*